

et abdicationis conscriptum existisset? Adsumt Egi-
hardus, Theganus, scriptor Vita Ludovici Pii, An-
nates Fuldenses, San-Bertiniani et Metenses. Annos
hic non attexo, verba non refero; scribo eruditus.
Consulent vel qui non legere, vel qui fidem non
adhibent.

Porro adverti'n, lector erudite, rationes et argu-
menta superius a me prolata evidentissime convin-
cere voces illas, *ejusque dehonorationem regis rufu-
ris*, dum Pippinum Jonas alloquitur, baudquaquam
de exauctoratione Cæsaris esse intelligendas, sed de
probris ac dedecore ante an. 828 imperatori illatis-
cum Pippinus ipse fidele obsequium præstaret, im-
pense diligeret: *Ei in omnibus fideliter et humiliter
subjecti fueritis*, aiebat Jonas. A vero enim prorsus
alienum est ex omnibus quæ supra memoravimus,
scribuntque auctores tum pares, tum supares, post
imperatoris abdicationem, Aquitanicum regem exhi-
buisse fidem et obedientiam: At contra exauctorationi
semel et iterum sua ob privata commodata consensit.
Neque alio postea ductus spiritu Pii stetit partibus,
ut perspicue docet Nithardus, ea quæ acta sunt an-
nis 829, 830, 831, etc., describens.

His ex abundantia accedunt aliæ rationes ad epo-
cham opusculi, de Institutione regia altius figendam:
1. Si jam id editum a synodo Parisiensi Jonas Pip-
pino post aliquot annos obtulisset, qua fronte assus
est initio *cap. ultimi regem* ita contestari: Hoc
opusculum, optime rex, ob amorem salutis vestræ
digessimus, humiliter deprecantes ut illud libenter

legere et audire dignemini. Nonne *cap. 1.º* egi-
ssent Pippinus obijcere potuisset, ea quæ præscripta
fuerant tribus abhinc annis in concilio Paris. ac pa-
tri et fratri dicata, iterum sibi offerendo? 2. *Socii
ipso indigere locos unde sume mutata est do-
ctrinam*, ita ut auctoribus accurate citandis sibi
placere videatur, sicut evolventi planum fiet. Audiamus
illum ingenue ista protestanti in Præfatione
ad Institutionem laicam: *« Factus quippe ad idem
opus subeundum, in eo magna ex parte existit, quod
non mei sensus verba stylo eloquentiæ, quæ nulla
mihi inest, exarata, sed sententiæ ex divinis ora-
culis promulgatas, et a sanctis Patribus facillime
expositas, hæc forum annexurus operi, »* etc. Qui
amabo fieri potest, si episcopus Aurelianensis, hoc
opusculum sumpsit ex concilio Paris., ut ne verbulo
quidem id indicaverit, qui tam religiose cetera ad-
notavit? Facile mihi id persuaserit nemo. Sicut igitur
isthæc sententia, regium Jonæ opusculum fuisse
conscriptum an. 828. Qua de re plus satis: discuti-
ant oculatiores, ipsis relinquo iudicium.

Hæc Acherius doctissime. Idem præterea monet
hoc opusculum oratum esse ab uno e sodalibus suis
D. Arnaldo Boisserie e tabulario canonicorum eccle-
siæ S. Petri Romæ. Alterum deinde codicem Au-
relianæ reperit Baluzius, ex quo cum varias lectiones,
nec paucas nec contemnendas, descripsisset, ex
nobis ad purgandum textum adjumento fuerit non
mediocri.

JONÆ

OPUSCULUM DE INSTITUTIONE REGIA.

EPISTOLA EJUSDEM AD PIPPINUM REGEM.

Domino nobilissimo præcepta, pulchritudine, atque
sapientia præstantissimo, PIPPINO regi gloriosissimo,
JONAS minimus famulorum Christi famulus, præsen-
tis futuræque vitæ optans beatitudinem.

Quod tantum temporis efflaxit ex quo ignarus
existi tanta prudentiæ vestræ erga regium hono-
rem, tantæ devotionis erga divinum cultum, tantæ
voluntatis erga divinum timorem et amorem, tantæ
etiam humilitatis erga sacerdotale ministerium,
quam vobis nuper gratia administrante inesse di-
dici, alii nisi mea ascribo hebetudini. Nec imme-
rito; quippe cum vestræ potestati, in cujus regno
ortus et altus, litterisque admodum imbutus, coma-
que capitis deposita Christi militiæ sum mancipatus,
jure fideliterque debui obsecundare ei quoquo modo;
ut pote verendo et delitescendo potiusque subterfu-
giendo propter blasphemias, et opprobria, atque
mendacia quorundam pravorum hominum, qui
meam extremitatem apud serenitatem vestram astu
diabolico, odio et invidia pletho perstæpe diffama-
verunt; me corpore, non animo subtraxerim, non
attendens illud quod Dominus in consolatione eorum
quorum vita malevolorum ore discepiatur, per

Isaiam prophetam loquitur, dicens: *Ne timeatis
opprobria hominum, et blasphemias eorum intuea-
mini; quoniam sicut ignis, sic devorabit eos vermis;
et sicut vestimentum, sic comedet eos tinea. Salus au-
tem mea in sempiternum erit, et justitia mea in ge-
nerationes generationum (Isa. 11, 7)*. Non igitur præ-
sumerem vestræ quidpiam celsitudini admonitionis
gratia scribere, nisi fretus existissem de vestra
cernua sublimitate, et experimento didicissem ea
quæ ad amorem et timorem Dei animarumque salu-
tem pertinent, vos ferventer velle discere, et liben-
ter audire. Quoniam memores illius sententiæ, qua
dicitur: *Qui obturat aurem suam ne audiat legem,
oratio ejus execrabilis erit (Prov. 21, 13)*, regium
factum deponitis, Creatorique nostro famulatum
exhibetis, et ad ejus salutifera præcepta aurem cor-
dis et corporis supponitis. Licet enim donante a
quo est omne datum optimum et omne donum per-
fectum, quid vobis agendum, quidve cavendum sit
apprime noveritis, et ad id exsequendum plurimos
famulatores Christi consultores in promptu habe-
atis; tamen quia pars illorum fidelissima ex isto et
illorum collegio me ascribo, et deinceps totis nisi-

bus acies et opes, non absurdum debet videri, nec subsicivum haberi exiguum alimonitionis munusculum, quod ex modico pectoris mei thesauro, vobis dominus in eo porrigere præsumo. Proinde, mi domine rex serenissime, officii memor et salutis vestræ, quam plurimum cupio, fidelis atque indissimulatus debitor existens, moneo humiliter celsitudinem vestram ut secundo perpendatis quæter tempora mundi, perpete cursu præterlabantur, et quod ejus gaudia omnibus mortalibus luctu siniantur, seu quod honor, et amor, illius pompa atque dulcedo, quibus amaritudinem generet; nec non et illud, quod omnis filius Adam vermis sit et pulredo: et quod secundum illud quod voce Dominica primo parenti nostro dicitur, quod pulvis sit et in pulverem cito redigatur. Unde scribit quidam:

Brachia non retrahunt fortes, nec purpura reges:
Sed quicumque venit pulvere, pulvis erit.

Quia ergo constat tam labilem, tam fragilem existere hanc vitam, morborum diversorum generibus, et multifariam calamitatum miseris pœnanimortalibus attributam, debet unusquisque, dum ei vivere conceditur, attendere ne, aliquo torpore depresso, aut qualibet incuria, aut securitate illectus, tempora indulta pœnitentiæ in vacuum deducat, sed magis propheticis, et evangelicis, atque apostolicis salutariter provocatus eloquiis, Creatorem suum, a quo peccando recessit, pœnitendo requirere studeat, eumque per dignam pœnitentiæ satisfactionem, et eleemosynarum largitionem, sibi propitium facere sataget, juxta illud propheticum: *Quærite Deum dum inveniri potest, invocate eum dum prope est. Derelinquat impius viam suam, et vir iniquus cogitationes suas, et revertatur ad Dominum, et miserabitur ejus, et ad Deum nostrum, quoniam multus est ad ignoscendum (Isa. LV, 6). Et illud: Date Domino vestro gloriam, antequam contenebrescat, et antequam offendant pedes vestri ad montes caliginosos (Jer. xiii, 16). Et illud evangelicum: Ambulate dum lucem habetis, ne tenebræ vos comprehendant (Joan. xii, 35). Et illud: Vigilate, quia nescitis diem neque horam (Matth. xxv, 12). Et illud: Ecce nunc tempus acceptabile: ecce nunc dies salutis (II Cor. iv). Et multa his similia quæ latius prophetice et evangelice et apostolicæ exsequitur stylus.*

His itaque salutiferis exhortationibus quisque fidei admonitus, et de imis ad superna erectus, totaque fiducia et spe in Creatorem suum suspensus, procul dubio cavet ne non modo mente ruat, sed potius Christo Redemptori suo, qui ruere nescit, totis visibus adhæret, dicens gratulabundus eum Psalmo-grapho: *Mihi autem adhærere Deo bonum est: pœnere in Domino Deo spem meam (Psal. LXXII, 18). Sed et hoc nihilominus unicuique vitandum est ne terram diligat plus quam cælum; sed neque hanc peregrinationem ærumnis oppletam pro patria diligat, sciatque se hic peregrinum et advenam, alibi civem et domesticum futurum esse debere. Unde propheta David: Quoniam advena ego sum apud te,*

*et peregrinus, sicut omnes patres mei (Psal. viii, 13). Et Apostolus: Scimus enim quoniam si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur, quod ædificationem habemus, domum non manufactam, æternam in cælis (II Cor. v, 1). Igitur quia uniuscujusque fragile hincumque habitaculum, quo peregrinatur, cito est dissolvendum, summopere cavendam est ne propter illius amorem et incentiva desideria, vanasque ac noxias delectationes, anima, quæ est celestis origo, pereat in æternum; sed ita exterior homo obnoxius corruptioni subiciatur servituti, ut interior de die in diem renovatus ad æternam gloriam feliciter capessendam præparetur. Satis quippe unicuique mortaliura superat non subsistere, quam propter delectationes carnales, et fœnea caducaque gaudia mundi, a felicitate paradisi sanctorum angelorum et hominum consortio extorrem fieri. Verum quia conditio humana, et cursus istius mundi ita se habet, oportet ut idem mundus, ejusque divitiæ non in desiderio, sed in usu teneantur, juxta illud Apostoli: *Qui utuntur hoc mundo, tanquam non utantur (I Cor. vii, 31); sciaturque quod amicitia illius, teste apostolo Jacobo, inimica sit Dei, dicente: Quicumque voluerit amicus esse sæculi hujus, inimicus Dei constituitur (Jac. iv, 4). Quibus verbis liquido colligitur quod nulli amico Dei amicitia hujus mundi amplectenda sit, et quod semper amicis Dei inimicus fuerit. Miserabilis plane et valde dolenda res est, quando quis inimici sui amicitia jungitur, et pro noxia mortiferaque amicitia, æternum et immortalium amicum, Creatorem videlicet suum, amittit.**

Quapropter summopere omnibus qui Christiana professione censentur, vigilandum et procurandum est ne differant de die in diem ad Deum conversionem facere; neque vana se spe deludant, promittentes sibi aut propter juventutem, aut propter sanitatem corporis longinquam vitam, scientes quod mors nullo ætati parcoat, et quod omnibus suis diei sui incerta sit. Ergo spræto antiquo hoste, sprætoque mundo, qui in maligno positus est, sprætoque ejus divitiis atque calcatis, quotidie de vitiis ad virtutes, de visibilibus ad invisibilia, de transitoriis ad æterna salutiferum transitum faciant, quatenus, finito labentis hujus vitæ excursu, ad eum perveniant a quo, cum non essent, sunt creati, cum perissent, sunt recreati ejusque fide salutariter insigniti, et ab eo percipiant ea quæ *nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparavit Deus diligentibus se (I Cor. ii, 9).*

His ita por antecessum exsecutis, ad te, rex bone, rex pulcherrime, specialiter sermo mediocritatis mee rursus dirigitur. Obsecro itaque et per Dominum supplico, ut ea quæ paulo supra generaliter dicta sunt, vestra excellentia specialiter sibi assumere dignetur. Humiliter etiam vestræ mansuetudini suggero, ut Dominum Deum tuum, sicut se diligendum cultoribus suis præcepit, ex toto videlicet corde, ex tota anima et ex tota virtute semper diligas (Levit. vi, 5), ejusque amoris nihil præponas.

Porro quod proximum vestrum sicut vosmetipsos diligere debeatis, admonitione mea non indigetis. Quia igitur quantum orthodoxum virum pianeque Cæsarem, dominum nostrum, genitorem vestrum dilexeritis, eique in omnibus fideliter et humiliter subjecti fueritis, dehonorationem ægre toleratis, omnibus nobiliter, imo memorabiliter, manifestastis: internis enim precibus Dominum exoro, vosque humiliter admoñeo, ut semper in eadem dilectione sincerissime, Domino vobis opem ferente, permaneat, et nullatenus vos qualibet occasione, aut cuiuslibet hortatu, ab ejus amore disjungatis, neque eum in aliquo contristetis; quia testante Scriptura divina, inter cætera quibus de patre diligendo et amando filium instruit, hoc jubet ut filius non contristet patrem in vita sua. Quantum denique pater a filio diligi et honorari debeat, Dominus specialiter demonstrat, cum in prima tabula de cultu et dilectione sua mandata dedisset, in secunda primum præceptum de patre honorando dedit, ita inquit: *Honora patrem tuum et matrem tuam, ut eis longævus super terram, quam Dominus Deus tuus daturus est tibi* (Ibid.). Multa quidem sunt legalia, et evangelica, atque apostolica a Domino promulgata præcepta, quibus pater a filio diligi et honorari præcipitur; quæ quia vestræ sapientiæ nota sunt, idcirco omittuntur hic. Pro certo autem sciendum est quia quisquis patrem honorat, Deum, qui omnium pater est, honorat; et qui eum dehonorat, illi procul dubio injuriam ingerit; quia omnium pater est, et a filiis patrem honorandum sancit. Quid enim dependit, quid matrum, quid mororum, quid oppressionis, quidve miseriarum simulantes et discordias, quæ præterito anno, sicut vestra excellentia novit, emergerunt, populo Dei infixurunt, regnum hoc miserabiliter expertum est, et tripudium diabolo suisque membris magnum factum est. Sed quia, ut credo, Dominus servorum suorum precibus pulsatus, et patri vestro propter sua pia religiosaque facta, vobisque et fratribus vestris dominis nostris propter mutuam dilectionem firmendam evidenter propitiis factus, ne sanguis populi Christiani vobis commissi, quem diabolus plurimum sitiabat, civiliter et plus quam civiliter funderetur, bellum quod astu diabolico intentabatur avertit; oportet, imo necesse est, ut vos et fratres vestri, heriles nostri, in mutua dilectione indissolubiliter consistatis, patrique vestro juxta paternam reverentiam, et divinam ordinationem atque præceptionem, unanimiter congruam subjectionem impendatis, et debitum honorem conservetis, et indissimulatum honorem exhibeatis; qualiter illo temporaliter principante, vobisque ei parentibus, et populus vobis commissus quiete et pacifice vivere, et vos pro officio vobis a Deo commisso strenue fideliterque administrato, cum Christo in perpetuum feliciter mereamini regnare.

Quatuor itaque exstant, domine mi rex, quæ dicta brevia, actu vero, Christi gratia adjuvante, facta, et observantibus valde proficua, quæ a vestra

solertia; et libenter audiri, et inhumaner cupio adimpleri: Primum, ut quotidie unusquisque potius animæ quam corpori consulat, animæ suæ quiddam magnum peculiare acquirat, quod in æternum possideat: quoniam sicut evangelico instrumur oraculo, de omnibus vitæ nostræ temporibus, annis videlicet, mensibus, diebusque atque horis, ex quo Deus discretionem boni et mali nobis tribuit, bonæ operationis fructum a vinea nostra, id est anima, exacturus est.

Secundum, ut quotidie, excepta illa quam sacerdotibus ad consilium salutis suæ capiendam, Deumque sibi propitiandum facit, de omnibus peccatis suis Creatori suo confessionem faciat, et peccata sua ante se constituat, dicens cum Propheta: *Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, et peccatum meum contra me est semper* (Psal. I, 4). Cum nunc quis peccata sua Deo confitendo coram se ponit, tunc salubriter atque veraciter illum versiculum Deo decantat, quo dicitur: *Averte faciem tuam a peccatis meis, et omnes iniquitates meas dele* (Ibid. v. 12). Et multa quæ de hac confessione in divinis eloquiis continentur.

Tertium, ut diem mortis suæ quotidie ante oculos sibi ponat, ut anima sua irrisionem inimicorum suorum, quando pulsata fuerit ut a corpore egrediat, non erubescat; sed bonis operibus ditata, illud in ea adimpleatur quod dicitur: *Non confundetur cum loquetur inimicis suis in porta* (Psal. cxxvi, 5). Quantum nunc illa dies, et illa hora tremenda sit, die ac nocte vigilanter perpendendum est. Propter hoc monet Scriptura: *Fili, in omnibus operibus tuis memorare novissima tua, et in æternum non peccabis* (Eccli. vii, 4). Verum si eandem horam sedula meditatione studuissemus, et quia inevitabilis et ineluctabilis est, quantum sit tremenda perpendere curassemus, aut raro aut nunquam peccare præsumeremus.

Quartum, ut diem tremendi examinis, quæ a propheta dicitur: *Dies iræ, dies tribulationis et angustiarum, dies calamitatis et miseriarum, dies tenebrarum et caliginis, dies nebulæ et turbinis, dies tubæ et clangoris* (Soph. i, 16), et cætera quæ de ea prolixius in divinis eloquiis scribuntur; quando astabimus ante tribunal Christi, et reddituri sumus rationem de his quæ per corpus gessimus, sive bona, sive mala; remota omni mortifera securitate, et corporis qualibet delectatione, semper præ oculis habeamus, et mente tractemus, et ita nos Domino adjuvante præparemus, ut cum illo ventum fuerit, non cum reprobis damnari in æternum, sed potius cum electis benedicti in perpetuum, regnum cum eis mereamur sortiri.

Restant præterea plura quæ vestræ celsitudini charitate dictantē scribenda forent, ni veritus fuisset et modum epistolarem excedere, et vestræ dignationi quoquo modo oneri esse: quæ quia hic prætermittuntur, in sequentibus ex oraculis divinis et sanctorum Patrum dictis congesta capitulatio ponuntur. Quæ si legere, aut ab alio vobis admittente,

quam profutura sint satis dici non potest. Sancta et individua Trinitas, te, bone rex, interiori exteriorisque custodiat, et ab hostium visibilium et invisibilium insidiis muniat atque defendat, et post hanc peregrinationem sanctorum regum consortem efficiat.

INCIPUNT

VERSUS BREVITER DIGESTI

[et]

Ad dominum Pippinum regem fideliter directi.
Rex pie, summe precor munus quod defero parvum,
Ut tibi saepe libens munera grata feram.

Verum si vestris fuerit conspectibus aptum,
Aptius et propere nostra Thalia dabit.
Nam potiora ferunt docti satis arte Maronis,
His quia cura manet, ars quibus ampla cluit.
Qui quondam metricis ludebam promptus in odis,
Corpore nunc quasso nihil nisi flere lubet.
Sit Deus ipso tibi tutor fautorque per avam;
Per omem regnare te tuus omnis amat.
Culmina regnandi teneas sic cautus in arvis,
Ut eis, post mortem mansor in arce poli.

SEQUITUR OPUSCULUM

SCRIPTIS PERMODICUM,

Oraculis tamen divinis pergravidum, suisque sectatoribus profuturum.

CAPUT PRIMUM

B

CAPUT II.

Quod Ecclesia corpus Christi sit, et in ea duæ sint principaliter existimæ personæ, et quod pro regibus sacerdotes Deo sint rationem reddituri.

Sciendum omnibus fidelibus est quia universalis Ecclesia corpus est Christi, et ejus caput idem est Christus, et in ea duæ principaliter existant existimæ personæ, a sacerdotalis videlicet et regalis, tantoque est præstantior sacerdotalis, quanto pro ipsis regibus Deo est rationem redditura. Unde Gelasius Romanæ Ecclesiæ venerabilis pontifex ad Anastasium imperatorem scribens (*Epist.* 8) : « Duo quippe sunt, imperator Auguste, quibus principaliter hic regitur mundus, auctoritas sacra pontificum, et regalis potestas : in quibus tanto est gravius pondus sacerdotum, quanto etiam pro ipsis, regibus hominum in divino sunt examine rationem reddituri. » Fulgentius quoque in libro de Veritate prædestinationis et gratiæ (*Lib.* II) ita scribit. « Quantum attinet ad hujus temporis vitam, in Ecclesia nemo pontifice potior, et in sæculo Christiano imperator nemo celsior invenitur. » Ergo quia tantæ auctoritatis, imo tanti discriminis est ministerium sacerdotum, ut de ipsis etiam regibus Deo sint rationem reddituri, oportet et valde necesse est, ut de vestra salute semper simul solliciti, vosque ne a voluntate Dei, quod absit, aut a ministerio quod vobis commissis, erretis, vigilantè admonemus, et si, quod absit, ab eo aliquo modo exorbitaveritis, pontificali studio humiliter admonendo, et salubriter procurando, opportunum consultum salutem vestram conferamus, ut non de silentio taciturnitatis nostræ damnemur, sed magis de solertissima cura et admonitione salutifera remunerari a Christo mereamur.

* Sacerdotalis videlicet. Totum hoc usque dum repetitur vox sacerdotalis, cum in priori editione deesset, restitutum est ex codice Aurelianensi,

De potestate et auctoritate sacerdotali.

Quod potestas et auctoritas absolvendi et ligandi sacerdotibus, illi est successibus apostolorum, a Christo sit attributa, evangelica patenter declarat lectis, quod et vestræ sapientiæ non ignorat plenitudo. Unde excellentiam vestram suppliciter convenimus ut per vos proceres, ceterique fideles vestri, nomen, potestatem, vigorem, et auctoritatem, atque dignitatem sacerdotalem cognoscant; ne eam ignorantibus animarum quoque modo suarum periculum subeant. Qualls igitur sit potestas et auctoritas sacerdotalis ex verbis Domini facile advertitur, quibus beato Petro, cuius vicem indigne gerimus, ait : *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in caelis; et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in caelis* (*Matth.* XVI, 19). Et alibi discipulis generaliter dicitur : *Quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata et in caelo; et quæcumque solveritis super terram, erunt soluta et in caelis* (*Matth.* XVII, 18). Et alibi : *Accipite Spiritum sanctum; quorum remiseritis peccata, remittantur eis; et quorum retinueritis, retenta sunt* (*Joan.* XX, 23). Et nulla his similia que textus evangelicus ubertus evidenter depromit. Illud quoque ad memoriam, imo ad exemplum reducendum est, quod in ecclesiastica historia Constantinus imperator episcopis ait : « Deus vos constituit sacerdotes, et potestatem dedit de nobis quoque judicandi, et ideo nos a vobis recte judicamur : vos autem non potestis ab hominibus judicari; propter quod Dei solius inter vos expectate iudicium, ut vestra jurgia, quæcumque sunt, ad illud divinum reserventur examen : vos enim nobis a Deo dati estis dii, et conveniens non est ut homo iudicet deos, sed ille solus de quo scriptum est : *Deus vetit in synagoga deorum; in medio autem deos dijudicat* (*Psal.* LXXXI, 1). »

ex quo etiam infra edidimus et valde necesse, ubi erat imo necesse, moxque aut a ministerio, ubi legatur in ministerio,

Licet enim sacerdotes modeste tempore in multis *condidit vidit terrarum. Non habebit uxores plerimas, quæ, alliciant animum ejus, neque argenti et auri immensa pondera. Postquam autem sederit in solio regni sui, describet sibi Deuteronomium legis hujus in volumine, accipiens exemplar a sacerdotibus Leviticæ tribus, et habebit secum, legetque illud omnibus diebus vite suæ, ut discat timere Dominum Deum suum, et custodire verba et caeremonias ejus, quæ in lege præcepta sunt. Nec eleuetur cor ejus in superbiam super fratres suos, neque declinet in partem dexteram, vel sinistram, ut longo tempore regnet ipse et filii ejus super Israel (Deut. xvii. 17, seq.). Attende quod timor Dei, et custodia præceptorum ejus, et humilitas, quæ non patitur eum extollere super fratres suos, et justitiæ rectitudo, non solum regem, sed et filios ejus longo faciat regnare tempore. Ut ergo princeps extollentiam cavere debeat, Ecclesiastica admonens ait: *Principem te posuerunt, noli extolli, sed esto in illis quasi unus ex ipsis* (Eccli. xxxii. 1). In Proverbiis: *Rex qui judicat in veritate pauperes, thronus ejus in æternum firmabitur* (Prov. xxix. 14). Item: *Misericordia et veritas custodiunt regem, et roboratur clementia thronus ejus* (Prov. xx. 28).*

CAPUT III.

Quid sit rex, quid esse, quid cavere debeat.

Rex à recte regendo vocatur; si enim pie, et juste, et misericorditer regit, merito rex appellatur: si his caruerit, nomen regis amittit. Antiqui autem omnes reges tyrannos vocabant; sed postea pie, et juste, et misericorditer regentes regis nomen sunt adepti: impie vel injuste, crudeliterque principantibus, non regis sed tyrannicum aptatum est nomen. Quia ergo rex à recte agendo dicitur, primo ei studendum est ut semetipsum suamque domum, Christi adjuvante gratia, ab operibus nequam emaculet, bonisque operibus exuberare faciat, ut ab ea cæteri subjecti bonum exemplum semper capiant; ipse etiam salutiferis Christi præceptis fideliter atque obedienter obsecundet, et recte agendo eos, quibus temporaliter imperat, in pace et concordia atque charitate, cæterorumque honorum operum exhibitione, quantum sibi divinitus datur, consistere faciat, et dictis atque exemplis ad opus pietatis et justitiæ et misericordiæ solenter excitet, attendens quod pro iis Deo rationem reddatur sit: quatenus ita agendo sanctorum regum, qui Deo sincere serviendo placuerunt, post hanc peregrinationem consors efficiatur.

De rege autem qualis esse, vel quid cavere debeat, ita in Deuteronomio legitur: *Cum ingressus fueris terram quam Dominus Deus tuus dabit tibi, et possideris eam, habitaverisque in illa, et dixeris: Constituam super me regem, sicut habent omnes per circuitum nationes; eum constitues quem Dominus Deus tuus elegerit, de numero fratrum tuorum: non poteris alterius gentis hominem regem facere, qui non sit frater tuus. Cumque constitutus fuerit, non multiplicabit sibi equos, nec reducet populum in Ægyptum, equitatus numero sublevatus; præsertim cum Dominus præceperit vobis, ut nequaquam amplius per*

Verum quia sanctorum qui cum Domino regnant, documenta sancti Spiritus munere prolata, in cordibus auditorum plus valere, quam nostræ exiguitatis verba non dubitamus, ideo pauca de verbis beati Cypriani martyris Christi huic opusculo paritatis nostræ quædam inseruimus, quæ vestræ serenitati præ manibus habenda, et sæpe legenda, atque tractanda offerimus; quatenus in ejus verbis, quasi in quodam speculo, quid esse, quid agere, quid cavere debeatis, jugiter vos contemplantini; cujus verba sunt hæc: *Nonus, inquit, abusionis gradus est rex iniquus: etenim regem non iniquum, sed iniquorum correctorem esse oportet; unde in semetipso nominis sui dignitatem custodire debet: nomen enim regis intellectualiter hoc retinet, ut subjectis omnibus rectoris officium procuret. Sed qualiter alios corrigere poterit, qui proprios mores, ne iniqui sint, non corrigit? Quoniam justitia regis exaltatur solium ejus, et veritate solidantur gubernacula populorum. Justitia vero regis est neminem injuste per potentiam opprimere, sine acceptione personarum inter virum et proximum suum judicare, advenis et pupillis et viduis defensorem esse; furta cohibere, adulteria punire; iniquos non exaltare, impudicos et histriones non nutrire, impios de terra perdere, parridas et perjurantes vivere non sinere; Ecclesias defendere, pauperes eleemosynis alere, justos super negotia regni constituere; senes et sapientes, et sobrios consiliarios habere, magorum et hariolorum, pythonissarumque superstitionibus non intendere, iracundiam differre, patriam fortiter et juste contra adversarios defendere; per omnia in*

^a Cujus ministerium. Sic codex Aurel., emendate; prior editio, *cujus mysterium*, corrupte. Alia sunt quæ emendavimus ex eod. cod. Aurel., sed leviora.

^b Cyprian. sive alius, cap. de duodecim Abusibus sæculi.

Deo vivere; prosperitatibus non elevare animum, A omnem terram consiliatur, quam cum in parte quacunque adversa patienter ferre: fidem catholicam in Deo habere; filios suos non sine impie agere, certis horis orationibus insistere, ante horas congruas non gustare cibum. *Ve enim terre cujus rex est puer, et cujus principes mane comedunt (Eccli. x, 16).* Hæc regni prosperitatem in præsentem faciunt, et regem ad cœlestia regna meliora perducunt. Qui verò secundum hanc legem non dispensat, multas nimirum adversitates imperii tolerat. Idcirco enim sæpe pax populorum rumpitur, et offendentia etiam de regno suscitantur, terrarum quoque fructus diminuitur, et servitia populorum præpediuntur. Multi etiam dolores prosperitatem regni inficiunt, charorum et liberorum mortes tristitiam conferunt; hostium incursum provincias undique vastant, bestie armentorum et pecorum greges dilacerant, tempestates veris et hiemis terrarum fecunditatem et maris ministeria prohibent, et aliquando fulminum ictus segetes, et arborum flores, et pampinos exurunt. Super omnia vero regis injustitia non solum præsentis imperii faciem fuscant, sed etiam filios suos et nepotes, ne post se regni hæreditatem teneant, obscurat. Propter piaculum enim Salomonis regnum domus Israel Dominus de manibus filiorum ejus dispersit, et propter meritum David regis lucernam de semine ejus semper in Hierusalem reliquit, Ecce quantum justitia regis sæculo valeat, inventibus perspicue patet: pax populorum est, tutamentum patriæ, immunitas plebis, munimentum gentis, curam languorem, gaudium hominum, temperies aeris, serenitas maris, terræ fecunditas, solatium pauperum, hæreditas filiorum, et sibi metipsi spes futuræ beatitudinis. Attamen sciat quod sicut in throno hominum primus constitutus est, sic et in pœnis, si justitiam non fecerit, primatum habiturus est. Omnes namque quoscunque peccatores sub se in præsentem habuit, supra se in illa futura pœna habebit.

Fulgentius in libro de Veritate prædestinationis et gratiæ: « Clementissimus, inquit, imperator, non ideo est vas misericordiæ præparatum in gloriam, quia apicem terreni principatus accepit; sed si imperiali culmine recta fide vivat, et vera cordis humilitate præditus, culmen regni dignitatis sanctæ religioni subiciat: si magis in timore servire Deo quam in timore dominari populo delectetur; si in eo lenitas iracundiam mitiget, ornet benignitas potestatem; si se magis diligendum quam metuendum cunctis exhibeat; si subjectis salubriter consulat; si justitiam sic teneat, ut misericordiam non relinquat; si præ omnibus ita se sanctæ matris Ecclesiæ catholice meminerit filium, ut ejus paci atque tranquillitati per universum mundum prodesse suum faciat principatum. Magis enim Christianum regitur ac propagatur imperium dum ecclesiastico statui per

Isidorus: « Qui recte utitur regni potestate, ita se præstare omnibus debet, ut quanto magis honoris celsitudine claret, tanto semetipsum mente humiliet, proponens sibi exemplum humilitatis David, qui de suis meritis non tumuit, sed humiliter se dejiciens dixit: *Vilius incedam, et vilis apparebo ante Dominum qui elegit me (II Reg. vi, 22).* » Item Isidorus: « Qui intra sæculum bene temporaliter imperat, sine fine in perpetuum regnat, et de gloria hujus sæculi ad æternam transmeat gloriam. Qui vero græve regnum exerceat, post vestem fulgentem et lumina lapillo-rum, audi et miserum ad inferna torquendi descen-

B dent. Reges a recte agendo vocati sunt, ideo quia recte faciendo regis nomen tenetur, peccando amittitur. » Gregorius in Moralibus: « Nam et viros sanctos proinde reges vocari, in sacris eloquiis novimus, eo quod recte agant, sensusque proprios bene regant, et motus resistentes sibi rationabili discretionem componant. Recte igitur illi reges vocantur, qui tam semetipsos quam subjectos bene regendo pacificare d noverunt. Quidam ipsum nomen regimius ad immanitatem transvertunt crudelitatis, dumque ad culmen potestatis venerunt, in apostasiam confestim labuntur, tantoque se tumore cordis extollunt, ut cunctos subditos in sui comparatione despiciant, eosque quibus præesse contigit, non agnoscant. » Et paulo post: « Dum mundi reges sublimiores se cæteris sentiunt, mortales tamen se esse agnoscant, nec regni gloriam, qua in sæculo sublimantur, aspiciant, sed opus quod secum deportant, intendant. » Item non post multa: « Reges quando boni sunt, muneris est Dei; quando vero mali, sceleris est populi. Secundum enim plebium meritum disponitur vita rectorum, testante Job: *Qui regnare facit hypocritam, propter peccata populi (Job. xxxiv, 30).* Irascente enim Deo talem rectorem populi suscipiunt, qualem pro peccato merentur. Nonnunquam pro malitia plebis etiam reges mutantur; et qui ante videbantur esse boni, accepto regno fiunt iniqui. »

His ita præmissis, studendum est regi ut non solum in se, verum etiam in sibi subjectis regis nomen impleat, provideatque ut populus sibi subjectus, pietate, pace, charitate, justitia, et misericordia atque concordia et unanimitate, cæterisque bonis exuberet operibus; ut hæc habentes Deum secum habere mereantur; sciatque certissime quod non solum de se, verum etiam de ipsis Dominus ab eo fructum bonum bonæ operationis exacturus est.

CAPUT IV.

Quid sit proprie ministerium regis.

Regale ministerium specialiter est populum Dei

Sive Isidorus, lib. ii Sentent., cap. 48.

« Pacificare. In priori editione, *modificare*; eadem statim habebat *immunitatem*.

^a Temporalis securitate. Optima lectio codicis Aureliani. Acherius ediderat *templi securitate*, qui error ortus erat ex compendio scribendi.

^b Lib. ii Sentent., cap. 49, 48.

gubernare et regere cum æquitate et justitia, et ut pacem et concordiam habeant studere. Ipse enim debet primo defensor esse Ecclesiarum et servorum Dei. Ipsorum etiam officium est saluti et ministerio sacerdotum solerter prospicere, eorumque armis et protectione Ecclesia Christi debet tueri: viduarum, orphanorum, caeterorumque pauperum, nec non et omnium indigentium inopia defendi. Ipsius enim terror ac studium hujuscemodi, in quantum possibile est, esse debet: primo ut, nulla injustitia fiat; deinde, si evenerit, ut nullo modo eam subsistere permittat, nec spem delitescendi, sive audaciam male agendi cuiquam relinquat; sed sciant omnes quoniam si ad ipsius notitiam pervenerit quidpiam mali quod admisissent, nequaquam incorruptum, aut inultum remanebit; sed, juxta facti qualitatem erit et modus justæ correctionis. Quapropter hoc in throno regiminis positus est, ad judicia recta peragenda, ut ipse per se, provideat et perquirat, ne in judicio aliquis, a veritate et æquitate declinet. Scire etiam debet quod causa, quam juxta ministerium sibi commissum administrat, non hominum sed Dei causa existit, cui pro ministerio quod suscepit, in examinis tremendi die rationem redditurus est. Et ideo oportet ut ipse, qui Judex est judicum, causam pauperum ad se ingredi faciat, et diligenter inquirat, ne forte illi qui ab eo constituti sunt, et vicem ejus agere debent in populo, injuste aut negligenter pauperes oppressiones pati permittant.

De ministerio autem regis ita Job loquitur: *Cumque sederem quasi rex, circumstante exercitu, eram tamen mærentium consolator. Auris audiens beatificabat me, et oculos videns testimonium reddebat mihi, quod liberasset pauperem vociferantem, et pupillum cui non erat adjutor. Benedictio perituri super me veniebat, et cor viduæ consolatus sum. Justitia indutus sum, et vestivi me sicut vestimento et diademate judicium meum. Oculus fuit cæco et pes clauda. Pater eram pauperum, et causam quam nesciebam diligentissime investigabam. Conterebam molas iniqui, et de dentibus illius aufereram prædam (Job. xxix, 25).* Salomon: *Rex qui sedet in solio judicii, dissipat omne malum in intuitu suo (Prov. xx, 8).* Item: *Dissipat impios rex sapiens, et curvat super eos fornicem. (Ibid. v, 26).* Item: *Judex sapiens judicabit populum suum, et principatus senatus stabilis erit (Eccli. x, 1).* Item: *Rex justus erigit terram, et vir avarus destruit eam (Prov. xxix, 4).* In libro Sapientie: *Diligite justitiam qui judicatis terram. Sentite de Domino in bonitate, et in simplicitate cordis quærite illum (Sap. i, 4).* Item ibi: *Audite ergo, reges, et intelligite; discite, iudices finium terræ. Præbete*

^a Ipsorum etiam. Hæc usque ad verbum tueri, adjecta sunt e codice Aurelian., ex quo etiam infra addidimus inopia defendi. Statim ille codex habet ut nullam injustitiam faciat, quod non displicet.

^b Nequaquam incorruptum. Hic etiam codice Aurelian. usi priorem editionem emendavimus; nam antea legebatur, neque incorrectum: idem error infra justæ correctionis, eadem ope sublatus est.

^c Pauperes oppressiones. Antea editum erat pau-

peres. vos qui continetis multitudines, et placetis vobis in turbis nationum. Quoniam data est a Domino potestas vobis, et virtus ab Altissimo, qui interrogabit opera vestra, et cogitationes scrutabitur. Quoniam cum essetis ministri regni illius, non recte judicatis, nec custodistis legem justitiam, neque secundum voluntatem Dei ambulastis. Horrende et cito apparebit vobis, quoniam judicium durissimum his qui præsumi, fiet. Ex quo enim conceditur misericordia: potentes autem potenter tormenta patientur. Non enim subtrahet personam cujusquam Deus, nec verebitur magnitudinem cujusquam: quoniam pusillum et magnum ipse fecit, et æqualiter cura est illi de omnibus; fortioribus autem fortior instat cruciatio (Sap. vi, 2, seq.).

^d Isidorus: *Principes sæculi nonnunquam intra Ecclesiam potestatis adeptæ culmina tenent, ut per eandem potestatem disciplinam ecclesiasticam muniant. Cæterum intra Ecclesiam potestates necessariæ non essent, nisi ut, quod prævalet sacerdos efficere per doctrinam sermonem, potestas hoc impeteret per disciplinam terrorem. Sæpe per regnum terrenum cœlestis regnum proficit; ut qui intra Ecclesiam positi contra fidem et disciplinam Ecclesie agunt, rigore principum conterantur; ipsamque disciplinam quam Ecclesie utilitas exercere non prævalet, cervicibus superborum potestas principalis imponat; et ut venerationem mereatur, virtutem potestas imperti. Cognoscant principes sæculi Deo se debere reddere rationem, propter Ecclesiam quam a Christo tuncdam suscipiunt. Nam sive augetur pax et disciplina Ecclesie per fideles principes, sive solvatur, ille ab eis rationem exigat, qui eorum potestati suam Ecclesiam credidit.*

Sunt et alia utriusque Testamenti oracula copiosa, quibus affatim æstruitur quod rex ministerium suum sibi commissum secundum voluntatem Dei exercere et adimplere debet, quæ hic ob prolixitatem vitandam prætermittuntur.

CAPUT V.

De periculo regis, et quod bene agentes remunerare, male vero agentes sua auctoritate comprimere, causamque pauperum ad se ingredi debeat facere.

Ad peccatum regis pertinet, quando iudicibus ministrisque iniquis ministerium suum implendum committit, neque enim ministerium suum per alios tantum administrare, et se ab eo debet alienare. Non ergo dicimus ut solus jurgia et querimonias populi audiat et investiget, et definiat, quoniam nequaquam ad hæc sufficere potest; sed magis tales sub se tentes, et avaritiam edientes constituant, per quos Regem regum non offendat. Quales autem constituerim: infra quod ex libro Job hic vides, desinebat in illis verbis mærentium consolator.

^d Sapiens judicabit. In codice Aurelian. vindicabit, quod eo minus est contemnendum, quo magis constat ex mente auctoris ita eum scribere debuisse.

^e Isidor., lib. iii Sentent., cap. 51.

^f Affatim æstruitur. In codice Aurelian., affatim instrumur: utrum legas, perinde est. Sequens caput in laudato codice non exstat.

tuendi sint; liber Deuteronomii manifeste demonstrat, in quo legitur: *Judices et magistros constitues in omnibus portis tuis, quas Dominus Deus tuus dederis tibi, per singulas tribus tuas; ut judicent populum justo judicio, nec in alteram partem declinent* (Deut. xvi, 18). Item idem: *Disique vobis illo in tempore: Non possum solas sustinere vos; quia Dominus Deus vester multiplicavit vos, et estis hodie sicut stellæ cæli, plurimi. (Dominus Deus patrum vestrorum addat ad hunc numerum multa millia, et benedicat vobis sicut locutus est) non valeo solus negotiâ vestra sustinere et pondus ac jurgid. Date ex vobis viros sapientes et gnaros, et quorum conversatio sit probata in tribunalis vestris* (Deut. i, 9). Job: *Quando procedebam ad portam civitatis, et in platea parabant cathedram mihi. Videbant me juvenes, et abscondebantur; et senes assurgentes stabant. Principes cessabant loqui, et superponebant digitum ori suo* (Job. xxvii, 9).

Cum quibus etiam rex pondus regiminis sui pariri debeat, liber Exodi demonstrat, in quo legitur: *Provide autem de omni plebe viros potentes, et timentes Deum, in quibus sit veritas, et qui oderunt avaritiam, et constitue ex eis tribunos et centuriones, et quinquagenarios et decanos, qui judicent populum omni tempore: quidquid autem majus fuerit referant ad te, et ipsi minora tantummodo judicent: leviusque sit tibi paritio in alios onere. Si hoc feceris, implebis imperium Dei, et præcepta ejus poteris sustentare; et omnis hic populus revertetur ad loca sua cum pace* (Exod. xviii, 21). Quibus auditis, Moyses fecit omnia quæ ille suggererat: et electis viris strenuis de cuncto Israel, constituit eos principes populi, tribunos et centuriones, et quinquagenarios et decanos, qui judicabant plebem omni tempore: quidquid autem gravius erat, referebant ad eum.

Quod vero rex causam pauperum ad se ingredi facere, et diligenter debeat inquirere, dat intelligi illud quod legimus, antiquitus iudices idcirco in porta ad judicandum sedisse, ut nullus accedendi difficultatem, aut quispiam civium vim aut calumniam necesse haberet sustinere. Ideo et Hierusalem civitas justi vocata est, quandiu in ea exercebantur judicia, quod non permittebatur in ea rectoribus permanere. Quod vero rex bonos sublimare, quod malos debeat comprimere, apostolus Petrus docet dicens: *Subditi igitur estote omni humanæ creaturæ propter Dominum, sive regi quasi præcellentis, sive ducibus tanquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum* (I Petr. ii, 13). Quæ verba ita Beda exponit: *Non quod omnes qui a regibus mittuntur duces, vel malefacientes punire, vel benefacientes laudare noverint: sed quæ debeat esse actio boni ducis simpliciter narratur, hoc est ut malefacientes coërceat, et bene agentes remuneret. Hinc in historia gentili refertur moris fuisse Romanis,*

Parcere subjectis, et debellare superbos.

Quod quando pravi iudices populo Dei præferuntur, ad delictum illius pertinet a quo constituuntur, dicit Isidori manifestant, quibus ait: *Ad delictum pertinet principum, qui prava iudices contra voluntatem Dei populi fidelibus præferunt. Nam sicut populi delictum est, quando principes mali sunt; sic principis est peccatum, quando iudices iniqui existunt. Bonus iudex sicut civibus nocere nescit, ita prodesse omnibus novit. Alios vero præstat censura justitiæ, alios bonitate iudicis sine personarum acceptione suscipi. Non infirmat justitiâ avaritiæ flamma, nec studet auferre alteri quod capiat sibi. Boni iudices justitiâ ad solam obtinendam salutem æternam suscipiunt, nec eam muneribus acceptis distribuunt; ut dum de justo iudicio temporalia lutra non appetunt, præmio æternò dilentur. His quæ præmissa sunt declaratur quod hi qui post regem populum Dei regere debent, id est duces et comites, necesse est ut tales ad constituendum provideantur, qui sine periculo ejus, a quo constituuntur, constitui possint, scientes se ad hoc positos esse ut plebem Christi sibi natura æqualem recognoscant, eamque clementer salvent, et iuste regant, non ut dominantur et affligant, neque ut populum suum æstiment, aut ad suam gloriam sibi illum subjiciant; quod non pertinet ad justitiâ, sed potius ad tyrannidem et iniquam potestatem. Valde enim exigit necessitas ut quia ipse procul dubio rex æquissimo iudici de commisso sibi ministerio rationem redditurus est, ut etiam singuli qui sub eo constituti sunt ministri diligentissime ab eo inquirantur, ne ipse pro eis iudicium incurrat divinum. Ipsi etiam ministris denuntiandum est quod quidquid judicaverint in eos redundabit, juxta illud quod in libro Paralipomenon legitur: *Habitabit ergo Josaphat in Hierusalem; rursusque egressus est ad populum de Bersabee usque ad montem Ephraim, et revocavit eos ad Dominum Deum patrum suorum. Constituitque iudices terræ in cunctis civitatibus Juda munitis per singula loca, et præcipiens iudicibus: Videte, ait, quid faciatis, non enim hominis exercetis iudicium, sed Domini, et quodcunque judicaveritis, in vos redundabit. Sit timor Domini vobiscum, et cum diligentia cuncta facite: non est enim apud Dominum Deum nostrum iniquitas, nec personarum acceptio, nec cupido munerum* (II Par. xix, 4). Hæc, et his similia quæ prelibata sunt, rex ejusque ministri non desidiose, sed diligenter debent perpendere, et studium de ministerio sibi commisso tale adhibere, ut non pro eo æternaliter damnari, sed potius a Domino mereantur feliciter remunerari.*

CAPUT VI.

Quod æquitas iudicii, stabilimentum regni, et iniustitia sit ejus eversio.

Quod per justitiâ stet regnum, Salomon in Proverbis astruit, ita inquit: *Justitia elevat gentem,*

^a Beda, in expos. ejusdem Epistolæ.

^b Virgil., vi. Æneid.

^c Isidor., lib. iii Sent., cap. 52.

miseros autem populos facit peccatum (Prov. xiv, 34). Item: *Misericordia et veritas custodiunt regem, et roboratur justitia thronus ejus* (Prov. xx, 28). Item: *Aufer impietatem de vultu regis, et firmabitur justitia thronus ejus* (Prov. xxv, 5). Item: *Facere misericordiam et judicium magis placet Domino, quam victimæ* (Prov. xxi, 3). Et infra: *Rapide impiorum detrahent eos, quia noluerunt facere judicium* (Ibid. v. 7). Item ibidem: *Qui sequitur justitiam et misericordiam, inveniet vitam, justitiam et gloriam* (Ibid. v. 21).

Quod vero per injustitiam cadat, Isaias demonstrat: *Tu enim, inquit, terram tuam disperdidisti, tu populum tuum occidisti: non vocabitur in æternum semen pessimorum. Præparate filios ejus occisioni in iniquitate patrum suorum: non consurgent, neque hæreditabunt terram, neque implebunt faciem orbis civitatum* (Isa. xiv, 20). In Amos: *Eccæ oculi Domini super regnum peccans, et conteram illud a facie terræ, dicit Dominus* (Amos. ix, 8). Daniel loquitur ad Balthasar: *O rex, Deus altissimus regnum et magnificentiam et gloriam et honorem dedit Nabuchodonosor patri tuo: et propter magnificentiam quam dederat ei, universi populi, tribus et lingue tremebant et metuebant eum; quos volebat, interficiebat, et quos volebat, percutiebat; quos volebat, exaltabat, et quos volebat, humiliabat. Quando autem elevatum est cor ejus, et spiritus ejus obfirmatus est ad superbiam, depositus est de solio regni sui, et gloria ejus ablata est: et a filiis hominum ejectus, sed et cor ejus cum bestiis vositum est* (Dan. v, 18). In libro Sapientie: *Sedes ducum superborum destravit Deus, et sedere fecit mites pro eis* (Eccli. x, 17). Item: *Radices gentium barbararum arefecit Deus, et plantavit humiles ex ipsis gentibus* (Ibid. v. 18). Item: *Regnum a gente in gentem transfertur propter injustitias et contumelias et diversos dolos* (Ibid. v. 8).

Quibus verbis liquido claret quod pietas, justitia et misericordia stabiliant regnum; et læsiones viduarum et pupillarum, calumniæque miserorum, violentaque judicia, et perversio justitiæ evidenter illud evertant. Unde et multorum regnorum collapsio, quia pietatis, justitiæ et misericordiæ non habuerunt stabilimentum, his quæ præmissa sunt patenter a fidei attribuit.

CAPUT VII.

Quod regnum non ab hominibus, sed a Deo, in cujus manu omnia regna consistunt, detur.

Nemo regum a progenitoribus regnum sibi administrari, sed a Deo veraciter atque humiliter credere debet dari, qui dicit: *Meum est consilium et æquitas, mea est prudentia, mea est fortitudo. Per me reges regnant, et legum conditores justa decernunt* (Prov. xviii, 14). Quod non ab hominibus, sed a Deo regnum terrenum tribuatur, Daniel propheta testatur, dicens: *In sententia vigilum decretum est,*

a fidem attribuit. Quæ sequuntur non exstant in codice Aurelian., sed horum loco, ut quidem scribit Baluzius, habentur Capitula diversarum sen-

et sermo sanctorum, et petitio, donec cognoscat reventes quoniam dominatur. Excelesus in regno domini, et cuicumque volueris, dabis illud; et humiliam hominem constitues super illud (Dan. iv, 14). Item loquens de Nabuchodonosor ad Balthasar: *Donec cognosceret, inquit, quod potestatem haberet Altissimus in regno hominum: et quemcumque voluerit, suscitabit super illud* (Dan. v, 21). Et per Jeremiam: *Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Hæc dicetis ad dominos vestros: Ego feci terram et homines, et jumenta quæ sunt super faciem terræ, in fortitudine mea magna, et in brachio meo extendo: et dedi eam ei qui placuit in oculis meis* (Jer. xxvii, 5). Hi vero qui a progenitoribus sibi succedere regnum terrenum, et non potius a Domino dari putant, illis aptantur quæ Dominus per prophetam improbat, dicens: *Ipsi regnaverunt, et non ex me; principes exstiterunt, et non cognovi* (Ose. viii, 4). Ignorare quippe Dei procul dubio reprobare est.

Quapropter quisquis cæteris mortalibus temporaliter imperat, non ab hominibus, sed a Deo sibi regnum commissum credat. Multi namque munere divino, multi etiam Dei permissu regnant. Qui pie et juste et misericorditer regnant, sine dubio per Deum regnant; qui vero secus, non ejus munere, sed permissu tantum regnant. De talibus Dominus per prophetam: *Dabo, inquit, tibi regem in furore meo* (Ose. xiii, 10). Et Job: *Qui regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi* (Job xxxiv, 3). Ut enim Isidorus exponit: « Irascente Deo talem rectorem populi suscipiunt, qualem pro peccato merentur. » Constat ergo quia non astu, non voto, neque brachio fortitudinis humanæ, sed virtute, imo occulto judicio dispensationis divinæ, regnum confertur terrenum, et ideo cuicumque ab eo committitur, ita illud secundum ejus voluntatem disponere et gubernare procuret, quatenus cum eo, a quo illud suscepit, feliciter in perpetuum regnare valeat, quoniam nihil prodest cuiquam terreno regno principari, si (quod absit) contigerit eum æterno extorrem fieri.

CAPUT VIII.

Quod potestati regali, quæ non nisi a Deo ordinata est, humiliter atque fideliter cuncti parere debeant.

Constat regalem potestatem omnibus sibi subjectis secundum æquitatis ordinem consultum ferre debere; et ideo oportet ut omnes subjecti fideliter, et utiliter, atque obedienter eidem parent potestati; quoniam qui potestati a Deo ordinatæ resistit, Dei utique ordinationi, juxta Apostoli documentum, resistit. Sicut enim subjecti a rege sibi volunt pie et juste opitulari, ita specialiter ei primum ad salutem animæ suæ procurandam, deinde generaliter ad honestatem et utilitatem regni secundum Dei voluntatem disponendam atque admittentiarum pro negotiis rei publicæ consulendis.

b Lib. iii Sent., cap. 48.

nistrandam, indissimulante atque irretrectabiliter solatium opportunum debent exhibere. Quod, cum faciunt, et divinum præceptum adimplere, et fidem regi debitam evidentiter probantur conservare. Huiusmodi ergo obsequium a subjectis, regis potestati impendi debere, et legalia præcepta aperte testantur, et Dominus in Evangelio admonet, dicens: *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, et quæ sunt Dei Deo* (Matth. xxi, 21). Petrus quoque ait: *Subiecti igitur estote omni creaturæ propter Deum, sive regi quasi præcellenti, sive ducibus tanquam ab eo missis* (I Petr. ii, 13). Et non post multa: *Deum timete, regem honorificate* (Ibid., v. 17). Paulus etiam apostolus in idipsum concordans ait: *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non est enim potestas nisi a Deo; quæ autem sunt, a Deo ordinatæ sunt. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit* (Rom. xiii, 1), et cætera, quæ de huiusmodi potestate apostolicus sermo exsequitur. Idem etiam scribit ad Titum: *Admone illos principibus et potestatibus subditos esse* (Tit. iii, 1). Item ad Timotheum, quanti pendat causam et salutem regis, demonstrat ita scribendo: *Obsecro igitur primo omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus, pro regibus et omnibus qui in sublimitate sunt, ut quietam et tranquillam vitam agamus, in omni pietate et castitate. Hoc enim bonum est et acceptum coram Salvatore nostro Deo, qui omnes homines vult salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire* (I Tim. ii, 1). Si enim Jeremias propheta Dei pro vita idololatæ regis Nabuchodonosor orare admonet, quanto magis pro salute Christianorum regum ab omnibus ordinibus Deo est humiliter supplicandum! Qualiter igitur regis potestati parendum, qualiter ejus saluti consulendum est, breviter ex auctoritatibus divinis dictum sit. Quapropter necesse est ut unusquisque fidelis tantæ potestati ad salutem propriam, et ad honorem regni secundum Dei voluntatem, ut pote membrum capiti, opem congruam ferat; plusque in illo generalem profectum, et utilitatem, atque honorem regni, quam lucra quærat mundi; quatenus his saluberrimis opulationibus sibi vicissim suffragantes, æterno regno pariter mereantur perfrui felices.

CAPUT IX.

Quod ubi charitas non est, nulla bona inesse possunt.

Magnum in utroque ordine, clericali videlicet et laicali, periculum esse cognoscimus, quod charitas, quæ Deus est ac decus Christianitatis, et in qua summa totius fidei nostræ consistit, in multis utriusque ordinis (quod non sine magno animi dolore dicimus) non regnare convincitur. Quæ virtus charitas sit, et evangelica et apostolica lectio, et sanctorum Patrum expositiones plenissime docent. Expressissime namque Joannes apostolus ait quod Deus charitas est: *In hoc apparuit charitas Dei in*

^a *Qui vero desides. Hæc profecto eum præcedentibus non coherent. An legendum qui vero dissidii auctores? Sane quiddam huiusmodi requiritur.*

nobis: quoniam Filium suum unigenitum misit Deus in mundum, ut vivamus per eum. In hoc est charitas: non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos, et misit Filium suum propitiationem pro peccatis nostris. Charissimi, si sic Deus dilexit nos, et nos debemus alterutrum diligere: Deum nemo vidit unquam. Si diligamus invicem, Deus in nobis manet, et charitas ejus in nobis perfecta est. In hoc cognoscimus quoniam in eo manemus, et ipse in nobis, quoniam de Spiritu suo dedit nobis; et nos vidimus et testificamur, quoniam Pater misit Filium suum Salvatorem mundi. Quisquis confessus fuerit quoniam Jesus est Filius Dei, Deus in eo manet, et ipse in Deo. Et nos cognovimus et credidimus charitati quam habet Deus in nobis. Deus, charitas est, et qui manet in charitate, in Deo manet, et Deus in eo (I Joan. iv, 6 seq.). Perpendat quisque si in charitate, manet, Deum manere in se; si charitatem non habet, non Deum, sed hostem animæ suæ habitare in se. Cum charitate quippe cuncta bona, sine charitate vero nulla haberi possunt, neque etiam digne angelicum hymnum charitate carens Domino decantare valet. Sed quæritur quare? Attende quare: quia non est bonæ voluntatis; definitio quippe charitas est (ut doctores nostri tradunt) bona voluntas. Ergo quicumque bonam voluntatem non habet, charitatem non habere comprobatur: et ideo pacem, qui Christus est, qui bonæ voluntatis non est habere non meretur. *Gloria, inquit multitudo cælestis exercitus, in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis* (Luc. ii, 14).

Miserabiliter plane decipiuntur plerique, qui sine charitate aut Deo placere, aut ad eum sine illa se putant pervenire. Verum si in nobis charitas non est, sed odium, et invidia, et avaritia, et discordia, et simulatio, et luxuria, et cætera mala regnant, quæ omnia a Christianitatis proposito abhorrent; mirum non est si animadversiones divinæ nos interioriusque diversissimis malis feriant, et impetum inimicorum adversum nos commoveant. Quapropter si pacis tempora quiete et tranquille ducere volumus, pacis et charitatis amatorem diligamus et timeamus, ejusque præceptis humiliter colla submittamus. Hi autem qui palatinis honoribus fulciuntur, sive clerici sint, sive laici, dignum est ut vinculo charitatis connectantur; nec alterutrus injuriam aut dehonorationem contra fas meditentur; ne desides aut dolosi ad invicem existant, ne forte qui dolosi sunt incidant in illud Psalmistæ dicentis: *Qui loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum. Da illis, Domine, secundum opera eorum, et secundum nequitiam adventionum eorum, etc.* (Psal. xxvii, 3). ^a Qui vero desides existunt, patenter ab unanimitate, quam in Christo Paulus habitare docet, scinduntur, caveantque hypocrisin Judæ proditoris Domini. Sunt et alia

huic rei convenientia, quæ longum est numerare. A certa cum dignitatis palatina huiusmodi homines honoribus suffulti, morsibus invidiæ se vicissim lacernat, et in proximi ruinam et dehonorationem æstant, et Deo cuius muneribus utuntur, in proximi adversitatibus injuriam inferunt; et regi, cui familiariter inhaerent, et adjuvatos secundum Deum esse debuerunt, debitam fidem non servant; et honorem palatinum, malum exemplum aliis dantes, commaculant; et, quod his indecentius est, ad inimicos nominis Christi ægnum tripodiam transmittunt.

CAPUT X.

De transgressoribus mandatorum Dei.

Mala quibus Deus offenditur vel periclitatur regnum, si quis liquido vult cognoscere, divinam, id est, legalem, prophetica et evangelicam, atque apostolicam perspiciat auctoritatem, ubi plene inveniet omnia mandata atque præcepta quibus Dei adimpletur voluntas: ibi etiam inveniet quæ Deus fieri prohibuit; pro quibus ad omniem ordinem diviniæ comminationes multæ sunt, et in quibusdam qui audire contempserunt, altio divina completa est. Prius quippe homo propter transgressionem divini præcepti de paradiso ejectus, et exilio damnatus, et morte multatus est, quod malum adhuc hodie genus humanum quasi natura sibi insertam experitur, Inde facta est alia generalis damnatio in diluvio, quæ multiplicatis vitiis et diversis malis, naturali lege corrupta, evenisse manifesta probatur. Quam sit etiam præsumptio gravis et periculosa quæ ex contemptu præceptorum Dei nascitur, ædificatio turris, et confusio linguarum prodit. Sodoma autem et Gomorpha et similes civitates, quibus flagitiis deletæ, et quomodo æterna damnatione in exemplum humani generis sint perditæ manifestum est; et tamen in comparatione earum Hierusalem duplam malum fecisse legitur, eo quod potitiam et præceptum Dei habuerit, et servare contempserit, secuta propria voluntate. Nam iniquitas sodomitica juxta prophetam fuit superbia, sateritas et abundantia, et otium, et quod ægrot et pauperi manus non porrigebant; unde recessit oblitio Dei, et operati sunt adhuc abominations. Obduratio quoque Ægyptiorum, qui nullis signis nec prodigiis, sed neque flagellis corrigi potuerunt, ad quem finem pervenerit notum est: nam Dathan et Abiron atque Core cum sociis eorum qui cum iis perierunt, quam horribili terræ hiatu, propter contemptum et inobedientiam contra Deum consumpti sunt, manifestum est. Quomodo etiam multitudo populi Dei perierit in deserto propter concupiscentiam et contemptum et perversas consuetudines a Deo illis prohibitas, donec diversis cladibus consumerentur, ita ut nullus eorum ad terram pervenerit repromissionis præter duos tantum obedientis voci Domini, omnibus perspicuum est.

Quoties autem acciderit populum corruisse, vel

^a Est et aliud. Hæc quidem etiam habentur laudato capite 20, sed aliis plerumque verbis.

regnum interiisse propter unius peccatum vel inobedientiam, sive prælati, sive subiecti, longum est enumerare; sicuti contigit in Saul, pro cuius inobedientia regnum ab eo ablatum, alterique datum legimus. Nam, et filius ejus Jonathas, in cuius fidei fortitudinis victoria data est de adversariis, postea sanctificationis votum transgressus, licet ignarus concupivit, et victoriam letius populi perturbavit. Sed et Heli de ordine sacerdotali, quia filios suos non satis corripuit, decidit; imo filiis suis merito suæ iniquitatis corriventibus corruit, sacerdotum quoque de progenie ejus sublata est; quorum negligentia et iniquitate populus in bello fugatus ac casus est, et gloria cum area Dei de Israel transiit est; simul et locus eorum dissipatus est. Achan vero propter concupiscentiam inobedientiam factam, totum populum perturbavit. Pœna quippe de multis procul sumus, ut diligenter animadvertatur, si tot divinis ultionibus, totque periculis, tot etiam damnationibus subjacerent contemptores mandatorum Dei, quorum infinitus est numerus, et non solum illi qui præcepta susceperunt, verum etiam qui naturalem legem corruerunt, quanto potius reati subjacebunt gratia Christi redempti, et ab eodem Domino in viam justitiæ educti et instructi, si præceptis ejus obedire contempserint. Proinde necesse est ut unusquisque in ordine suo pro viribus studeat, et quantum Deum amaverit, quæ jussit adimpleat, et quæ vetuit caveat: ut non cum contempторibus damnari, sed potius cum executoribus divinarum præceptorum valeat remunerari, quoniam non est dubium quin propter inobedientiam et contemptum præceptorum Dei, regni periclitatio et animarum proveniat damnatio.

CAPUT XI.

Quod multi professionem Christianam verbis tantum teneant, sed operibus negligant.

Et mandatorum legum jura oburgatorum forsitan negotia dirimenda a mortalibus edita, homines avidissime discere et intelligere acutissime satagunt, et cætera ut cap. 20 libri I de Inst. lat. usque ad indissimulenter observanda censentur.

Quod vero fides sola neminem ad regnum provehat coelorum, jam in superioribus capitulis demonstratum est. Verum professio Christiana a multis et in multis propter delectationes carnales, et propter diversissimas hujus sæculi vanitates, et perversissimas consuetudines, miserabiliter negligitur; quibus quanto plus inaniter inserviunt, tanto minus operibus Christianæ professionis vacant. Quod si Acta, et cætera ut in eodem cap. 20 libri I usque ad erga lautissimos sibi cibos præparatos artem collaudant coquorum.

^a Est et aliud in Christiana religione magna admiratione dignum; eo quod leges humanæ, quæ plerumque peccare volentibus terrorem potius quam Christi præcepta incutiunt, majorem vim quam divinæ habere videantur; cum utique ille sibi parentes

a temporali, hæc quoque ab æterna liberent pena. Cum nunc quispiam regiæ aut imperialis dignitatis apicem tenens, cæteris mortalibus temporaliter imperans, aliquod edictum proponit, quod a sibi subditis et audiri diligenter, et impleri fideliter sagaciterque velit; quis, røgo, subditorum abnihiliter obaudit, illiusque jussionibus obtemperare salagit? Quis vero in tantam audaciam prorumpere audeat, qui id nisi ad suum discrimen contemnere præsumat? Unde satis mirari non potest cur homines tanta cæcitate percussi existunt, ut Creatoris sui legem tam temerario ausu postponant. Homines condunt leges, et a subditis custodiuntur; Deus creator omnium æternaliter imperans, qui nostro augmento non crescit, in cujus manu ita sumus sicut lutum in manu figuli, dedit legem ob salutem animarum capessendam, et audiri contemnitur; et si aure corporis audiat, aure cordis non percipitur; et si aure cordis percipitur, opere non impletur. Quid autem excusationis Christiani Domino afferre poterunt, qui mundatæ legis censuram ob mundalem metum suscipiant, et Jugo Christi, quod suave et leve est, et ad vitam ducit æternam, colla submittere reduunt? Dominus dicit: *Venite ad me, omnes qui laboratis et onerati esitis, et ego reficiam vos: tollite jugum meum super vos, et discite a me quia mitis sum et humilis corde; et invenietis requiem animabus vestris. Jugum enim meum suave est, et onus meum leve (Matth. xi, 28).* Et venire ad talem tantumque vocantem, et ab eo humilitatem et mansuetudinem discere, ejusque jugum suscipere recusatur. Hoc

qui faciunt, quid aliud faciunt, nisi a salute propria deficiunt? Quod quam miserabile et exitiale sit explicari non potest. Perspicue sanè animadverti potest quod professio Christiana modernis temporibus a plerisque non sic devote ac religiose colitur, sicut a præcis colebatur Christianis.

Hanc itaque fidei regulam, de qua superius breviter, et in memoratis Actis apostolorum plenissime dictum est, apostoli, in dō per apostolos Christus tenendam fidelibus censuit. Si igitur hæc Christus docuit, ut quid ut tantisque perversis consuetudinibus ad votum quorundam repertis contemnitur? Quæ quamvis Deo annuente veraciter percipiatur, operibus tamen a nonnullis diversis negligitur modis; et idcirco accidisse cognoscimus, quia irrepsit inter quosdam nimium deservenda consuetudo, quæ utique legibus divinis quibus se per fidem subdiderunt non ut oportet animadversis, quod libet et licitum non est, sed et quod licet, non tamen expedit, legem sibi faciunt, et secundum id quod libitum fuerit, vivere se posse inculpabiliter credunt. His ita præmissis, necesse est ut unusquisque fidelis penetralia cordis sui rimetur, et si fidem Christi quam percipit, operibus non exornat, pacti quod cum Deo in baptismate fecit se prævaricatorem esse cognoscat. Dum ergo tempus habet, Christi adjuvante gratia, viam salutis non verbis tantum, sed operibus repe-

tal. Non ergo mirum est si mæro divinis grassentur, ubi fides Christi non veraciter, sed simulantur tenetur. Semper enim dicimus nos Deum velle querere, et de præteritis admissis ab eo veniam postulare, et mentimur; quia quod dicimus, adimplere differimus. Quotidie etiam dicimus viam Dei, a qua peccando exorbitavimus, nos querere velle; perquam ad Deum revertamur, et Deus stravit eam in conspectu oculorum nostrorum, et per eam ingredi contemnimus. Quis ratione utens ignorat nos debere semper potius eligere, et vitiora contemnere? Diversis divinæ ultionis cladibus merito nostræ iniquitatis aterimur, et ad eum a quo percitimur reverti contemnimus, adimplentes illud propheticum: *Et populus non est reversus ad perturbentem se, et Dominum exercituum non exquisierunt (Isa. ix, 45).* Verendum potro satis est, ne nobis toties a Domino per legales et propheticas, atque evangelicas et apostolicas demeritationes sive comminationes, admonitis et flagellatis, et ad Deum veraciter redire contemnentibus; illud tandem proveniat quod Israelitico populo prophetis Domini insultanti, et ad Deum reverti contemnenti, provexit; quorum iniquitates Dominus diu patienter pertulit, et ad extremum iis propitiari noletis, eos in Assyriorum captivitatem migrare permisit. Assyrii namque significant et interpretantur captivantes. Unde satis vigilanter providendum est ne sicut illi corporaliter, ita nos, quod absit, spiritualiter in eorum deveniamus captivitatem.

CAPUT XII.

Quod gravius puniantur qui fidem Christi perceperunt, et in malis vitam finierunt, quam illi qui sine fide mortui sunt, et tamen bona operi egerunt.

Dici solet a nonnullis Christianis quod hi qui in Christo renati sunt, quanquam scelerate vivant, et in malis operibus diem extremum claudant, diuturno, et cætera ut in lib. 1, cap. 19, de Instit. laic., usque ad, quam post agnitionem retrorsum converti.

Quapropter procurandum est ut dum in hac vita vivitur, bonis operibus insistatur. Admonet quippe Dominus in Evangelio: *Vigilate et orate, quia nescitis diem neque horam (Matth. xxv, 13).* Item: *Dies Domini, sicut fur in nocte, ita veniet (II Petr. iii, 10).* Item: *Ambulate dum lucem habetis, ut non vos tenebræ comprehendant (Joan. xii, 35).* Et Apostolus: *Eccæ nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis (II Cor. vi).* His documentis perdocemur quod indulta tempora penitentiae in vanum non sint deducenda, et quod fides Christi bonis semper operibus sit exornanda.

CAPUT XIII.

Quod ad ecclesiam orandi gratia frequenter conveniri debeat.

Quia moderno tempore Christiani populi devotio a devotione plebium fidelium, quæ sub apostolis existit, longe sit impar, in præcedentibus jam con-

* Namque significant. Editum erat namque Dominus sianificant.

memoratum est, et cætera ut in lib. 1 cap. 11 de Institut. laic.

CAPUT XIV.
Quod in ecclesia Christi non sit otiosis turbis que laboris vacandum; et quod qui hoc faciunt, non solum sibi peccata non minuunt, sed et majora accumulanti.

Multum ecclesiam ingressi, non ad Deum puram simplicemque orationem dirigunt, quoniam quod ore precantur, hoc etiam mente non meditantur, et cætera ut in lib. 1 cap. 13 Institut. laic.

CAPUT XV.
Quod et in aliis competentibus locis, si locus basilicæ procul fuerit, oratio ad Deum et confessio peccatorum fieri possit et debeat.

Sicut sunt nonnulli, qui orandi gratia ecclesie limina frequentare negligunt, ita e contrario existunt plerique, qui pro eo quod basilicas adire nequeunt, et reliquias sanctorum præsto non habent, idcirco vota precum suarum ad Dominum, ut oportet, supplici devotione non fundunt, non animadvertentes quod Deus non sit ubique præsentis, sed ubique totus, ubique præsens, ubique mirabilis. Unde ait Psalmista: Quo ibo a spiritu tuo, et quo a facie tua fugiam? Si ascendero in caelum, tu illic es; si descendero in infernum, ades (Psal. CXXXVIII, 7). In omni loco dominationis ejus, benedic, anima mea, Domino (Psal. CII, 22). Legitur itaque in libro Regum: Si egressus fuerit populus tuus ad bellum contra adversarios suos, per viam in qua miseris eos, adorabunt te contra viam in qua cecidit hæc est quam elegisti, et domus quam edificavi nominis tui, tu exaudies de caelo preces eorum, et obsecrationem, et ulcisceris. Si autem peccaverint tibi (neque enim es homo qui non peccet) et iratus fueris eis, et tradideris eos in manus hostium, et captivos duxerint eos in terraemque non inveniunt, vel certe quod juxta est, et convertuntur ad te, et revertuntur ad te, et adorabunt te contra viam in qua cecidit hæc est quam elegisti, et domus quam edificavi nominis tui, tu exaudies de caelo preces eorum, et obsecrationem, et ulcisceris. (III Reg. VII, 14-16.)

CAPUT XVI.
Sicut sunt nonnulli, qui orandi gratia ecclesie limina frequentare negligunt, ita e contrario existunt plerique, qui pro eo quod basilicas adire nequeunt, et reliquias sanctorum præsto non habent, idcirco vota precum suarum ad Dominum, ut oportet, supplici devotione non fundunt, non animadvertentes quod Deus non sit ubique præsentis, sed ubique totus, ubique præsens, ubique mirabilis. Unde ait Psalmista: Quo ibo a spiritu tuo, et quo a facie tua fugiam? Si ascendero in caelum, tu illic es; si descendero in infernum, ades (Psal. CXXXVIII, 7). In omni loco dominationis ejus, benedic, anima mea, Domino (Psal. CII, 22). Legitur itaque in libro Regum: Si egressus fuerit populus tuus ad bellum contra adversarios suos, per viam in qua miseris eos, adorabunt te contra viam in qua cecidit hæc est quam elegisti, et domus quam edificavi nominis tui, tu exaudies de caelo preces eorum, et obsecrationem, et ulcisceris. Si autem peccaverint tibi (neque enim es homo qui non peccet) et iratus fueris eis, et tradideris eos in manus hostium, et captivos duxerint eos in terraemque non inveniunt, vel certe quod juxta est, et convertuntur ad te, et revertuntur ad te, et adorabunt te contra viam in qua cecidit hæc est quam elegisti, et domus quam edificavi nominis tui, tu exaudies de caelo preces eorum, et obsecrationem, et ulcisceris. (III Reg. VII, 14-16.)

CAPUT XVII.
Qui imperatorum vel regum veraciter felices dici possunt et debeant.

Hoc opusculum, optime rex, ob gratiam salutis vestrae digessimus, humiliter deprecantes ut illud, sicut jam in præcedentibus dictum est, libenter legere et audire dignemini, quatenus libentius atque frequentius deinceps serenitatis vestrae causa quam salutem animæ vestrae et honorem regni periculis cognovero, alacri animo scribam. Quod tamen opusculum non meis, sed beati Augustini doctoris summi verbis finiendum ratum dignumque duxi, ut in eis perspicue cognoscatis qui imperatores, qui reges felices dici possunt et debeant. Scribit autem in libro 5 de Civitate Dei (Cap. 24), inter cetera ita: Neque nunc nos Christianos quosdam imperatores ideo felices dicimus, quia vel divitius imperarunt, vel imperatores filios morte placida reliquerunt, vel hostes reipublicæ domaverunt, vel inimicos cives adversus se insurgentes et cavere, et opprimere potuerunt. Hæc enim et alia vitæ hujus æternosæ vel munera vel solatia quidam etiam ceteros demonum accipere meruerunt, qui non pertinent ad regnum Dei, quo pertinent isti; et hoc ipsius misericordia factum est, ne ab illo ista, qui in eum cederent, velut summa bona desiderarent: sed felices mus, quod in illis quæ hic exseribit Jonas ex libro tertio Regum, occurrunt varis lectiones non parvas.

CAPUT XVIII.
Sicut sunt nonnulli, qui orandi gratia ecclesie limina frequentare negligunt, ita e contrario existunt plerique, qui pro eo quod basilicas adire nequeunt, et reliquias sanctorum præsto non habent, idcirco vota precum suarum ad Dominum, ut oportet, supplici devotione non fundunt, non animadvertentes quod Deus non sit ubique præsentis, sed ubique totus, ubique præsens, ubique mirabilis. Unde ait Psalmista: Quo ibo a spiritu tuo, et quo a facie tua fugiam? Si ascendero in caelum, tu illic es; si descendero in infernum, ades (Psal. CXXXVIII, 7). In omni loco dominationis ejus, benedic, anima mea, Domino (Psal. CII, 22). Legitur itaque in libro Regum: Si egressus fuerit populus tuus ad bellum contra adversarios suos, per viam in qua miseris eos, adorabunt te contra viam in qua cecidit hæc est quam elegisti, et domus quam edificavi nominis tui, tu exaudies de caelo preces eorum, et obsecrationem, et ulcisceris. Si autem peccaverint tibi (neque enim es homo qui non peccet) et iratus fueris eis, et tradideris eos in manus hostium, et captivos duxerint eos in terraemque non inveniunt, vel certe quod juxta est, et convertuntur ad te, et revertuntur ad te, et adorabunt te contra viam in qua cecidit hæc est quam elegisti, et domus quam edificavi nominis tui, tu exaudies de caelo preces eorum, et obsecrationem, et ulcisceris. (III Reg. VII, 14-16.)

A gradientibus de platea oratio occurrat antequam assisio, nec prius corpusculum requiescat, quam anima pascatur, ad omnem salutem, ad omnem incrementum manuum pingat crucem.

CAPUT XVI.
De observatione diei Dominici, et perceptione corporis et sanguinis Domini nostri Jesu Christi.

Nam et in hoc oblatæ deprecamur ut in observatione diei Dominici, quo Deus lucem mundi condidit, et quo auctor vitæ a mortuis resurrexit, quo etiam Spiritum sanctum paracletum de cælis apostolis misit, sicuti dudum gentiorem vestram admonendo deprecati sumus, debitam adhibeatis curam, et tanto diei debitum impendatis honorem; scilicet ut ipsa die, quantum potestis, a curis et sollicitudinibus mundanis vos exuatis, et quod tanti diei renerationem competit, et vos faciatis, et vestros etiam vestro ad id faciendum erudiatis et agere doceatis. Ad perceptionem vero sacri corporis et sanguinis Domini nostri Jesu Christi, nihilominus modicis, sed ut in hac religione expedit, congruis temporibus salubriter [vos] præparetis, attendentes illud evangelicum: Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, habet vitam æternam, et ego resuscitabo eum in novissimo die. Caro mea vere est cibus, et sanguis meus vere est potus. Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, in me manet, et ego in illo (Joan. vi, 55). Quatenus id exsequentes, vestro exemplo vobis famulantes ut hoc faciant instruatis.

CAPUT XVII.
Qui imperatorum vel regum veraciter felices dici possunt et debeant.

Hoc opusculum, optime rex, ob gratiam salutis vestrae digessimus, humiliter deprecantes ut illud, sicut jam in præcedentibus dictum est, libenter legere et audire dignemini, quatenus libentius atque frequentius deinceps serenitatis vestrae causa quam salutem animæ vestrae et honorem regni periculis cognovero, alacri animo scribam. Quod tamen opusculum non meis, sed beati Augustini doctoris summi verbis finiendum ratum dignumque duxi, ut in eis perspicue cognoscatis qui imperatores, qui reges felices dici possunt et debeant. Scribit autem in libro 5 de Civitate Dei (Cap. 24), inter cetera ita: Neque nunc nos Christianos quosdam imperatores ideo felices dicimus, quia vel divitius imperarunt, vel imperatores filios morte placida reliquerunt, vel hostes reipublicæ domaverunt, vel inimicos cives adversus se insurgentes et cavere, et opprimere potuerunt. Hæc enim et alia vitæ hujus æternosæ vel munera vel solatia quidam etiam ceteros demonum accipere meruerunt, qui non pertinent ad regnum Dei, quo pertinent isti; et hoc ipsius misericordia factum est, ne ab illo ista, qui in eum cederent, velut summa bona desiderarent: sed felices mus, quod in illis quæ hic exseribit Jonas ex libro tertio Regum, occurrunt varis lectiones non parvas.

CAPUT XVIII.
Sicut sunt nonnulli, qui orandi gratia ecclesie limina frequentare negligunt, ita e contrario existunt plerique, qui pro eo quod basilicas adire nequeunt, et reliquias sanctorum præsto non habent, idcirco vota precum suarum ad Dominum, ut oportet, supplici devotione non fundunt, non animadvertentes quod Deus non sit ubique præsentis, sed ubique totus, ubique præsens, ubique mirabilis. Unde ait Psalmista: Quo ibo a spiritu tuo, et quo a facie tua fugiam? Si ascendero in caelum, tu illic es; si descendero in infernum, ades (Psal. CXXXVIII, 7). In omni loco dominationis ejus, benedic, anima mea, Domino (Psal. CII, 22). Legitur itaque in libro Regum: Si egressus fuerit populus tuus ad bellum contra adversarios suos, per viam in qua miseris eos, adorabunt te contra viam in qua cecidit hæc est quam elegisti, et domus quam edificavi nominis tui, tu exaudies de caelo preces eorum, et obsecrationem, et ulcisceris. Si autem peccaverint tibi (neque enim es homo qui non peccet) et iratus fueris eis, et tradideris eos in manus hostium, et captivos duxerint eos in terraemque non inveniunt, vel certe quod juxta est, et convertuntur ad te, et revertuntur ad te, et adorabunt te contra viam in qua cecidit hæc est quam elegisti, et domus quam edificavi nominis tui, tu exaudies de caelo preces eorum, et obsecrationem, et ulcisceris. (III Reg. VII, 14-16.)

CAPUT XIX.
Sicut sunt nonnulli, qui orandi gratia ecclesie limina frequentare negligunt, ita e contrario existunt plerique, qui pro eo quod basilicas adire nequeunt, et reliquias sanctorum præsto non habent, idcirco vota precum suarum ad Dominum, ut oportet, supplici devotione non fundunt, non animadvertentes quod Deus non sit ubique præsentis, sed ubique totus, ubique præsens, ubique mirabilis. Unde ait Psalmista: Quo ibo a spiritu tuo, et quo a facie tua fugiam? Si ascendero in caelum, tu illic es; si descendero in infernum, ades (Psal. CXXXVIII, 7). In omni loco dominationis ejus, benedic, anima mea, Domino (Psal. CII, 22). Legitur itaque in libro Regum: Si egressus fuerit populus tuus ad bellum contra adversarios suos, per viam in qua miseris eos, adorabunt te contra viam in qua cecidit hæc est quam elegisti, et domus quam edificavi nominis tui, tu exaudies de caelo preces eorum, et obsecrationem, et ulcisceris. Si autem peccaverint tibi (neque enim es homo qui non peccet) et iratus fueris eis, et tradideris eos in manus hostium, et captivos duxerint eos in terraemque non inveniunt, vel certe quod juxta est, et convertuntur ad te, et revertuntur ad te, et adorabunt te contra viam in qua cecidit hæc est quam elegisti, et domus quam edificavi nominis tui, tu exaudies de caelo preces eorum, et obsecrationem, et ulcisceris. (III Reg. VII, 14-16.)

DE CULTU IMAGINUM. — PRAEFATIO.

dicimus, si iuste imperant, si inter linguas sublimiter honorantium, et obsequia, nihil humiliter salutantium non extolluntur, sed se homines esse meminerunt: si suam potestatem ad Dei cultum maxime dilandum, majestati eius famulam faciunt; si Deum timent, diligunt, colunt, si plus amant illud regnum, ubi non timent habere consortes, si tardius vindicant, facile ignoscunt; si eandem vindictam pro necessitate regenda, tunc quoque republice, non pro saturandis inimicitiarum odia, exerunt; si eandem veniam, non ad impunitam iniquitatis, sed ad spem correctionis, indulgent: si

A quod aspere plerumque coguntur decernere, misericordie lenitate, et beneficiorum largitate contempserint: si luxuria tanto eis est castigatio, quanto possit esse liberior: si maluit cupiditatibus, pravis, quam quibuslibet generibus imperare: et si hac omnia faciunt non propter ardorem inanis gloriae, sed propter charitatem felicitatis aeternae; si pro suis peccatis, humilitatis, et miserationis, et orationis sacrificium Deo suo vero immolare non negligunt. Tales Christianos imperatores dicimus esse felices, interim spe, postea re ipsa futuros, cum id quod expectamus advenit. Deo gratias.

JONÆ

DE CULTU IMAGINUM

LIBRI TRES.

Quos, imperatoris Ludovici Cesare, edidit adversus blasphemiam Claudii Taurinensis Ecclesiae episcopi.

(Ex Bibliotheca veterum Patrum, see. II.)

JONÆ PRAEFATIO.

Ipse sequens opusculum Carolo regi porrectum.

Dilecto Carolo, inclity regi, Jonas, minimus famulus Christi famulus, geminam optat salutem. Quamvis dominus noster gloriosissimus genitor vester, Deo affectissimus, Ludovicus Caesar religiosissimus, hi fidei sinceritate totius bonitatis virtute, probitate morum claritudine, sapientiae ac sanctitatis doctae, divinae amoris ac timoris fervore existorit, et in ecclesiasticis negotiis, Domino administrante, ad honorem et cultum divinum pertinentibus augmentandis et gubernandis emicuerit; quantumque Imperium paternum (quia sic Deus voluit) jure acquisitissimo sortitus, rectissimo justitiae libramine tenens, rexitque, et contra hostium impetus militatim tenuerit, et Ecclesiam Christi pretioso sanguine redemptam, suoque regimini divinitus commissam, moram patris tui, videlicet pii et honorantissimi Caroli nobilissimi Augusti, imitans, imo supergrediens, disciplinis liberalium artium educavit, et utriusque Testamenti sancti paginis atque eximiorum Patrum dictis, ad propellenda haereticorum cogitata venenata, et instruxerit et instrui fecerit, ut omnis catholicae apostolicaeque fidei filius percepturum esse non ambigitur, quoniam revera id quod dicitur in promptu esse carnatur. Is namque Deus dilectissimus princeps, inter cetera bonitatis suae studia, erga divinum cultum amplificandum multiplici modo ferventia, quemdam presbyterum

natione Hispanum, nomine Claudium, qui alicujus temporis in palatio suo in presbyteratus militaverat honore, cui in explanandis sanctorum Evangeliorum lectionibus quantalacumque notitia inesse videbatur, ut Italicae plebis, quae magna ex parte a sanctorum evangelistarum sensibus procul aberat, sacrae doctrinae consulum ferret, Taurinensi praesulem subrogari fecit, Ecclesiam. Sed quam pestiferum dogma et ab Ecclesia auctoritate abhorrens, in plebem sibi transfuderit commisitque libellis, quos ad Theodemigum venerabilem abbatem, seipsum etiam imperante, corrigentem et a superstitiosa doctrina avertere volentem, scripsit, eundem legere et nosse volentibus pateat demonstrat. Memoratus denique libellis eidem domino nostro, genitori vestro, sincerissima ac religiosissima orthodoxam fidem consenti, ab defensionem sanctae matris Ecclesiae, quae ab eodem Claudio, sicuti textus ipsarum litterarum prodit, hostiliter impugnabatur, delatus est. Qui ab eo suique palatii praeceptissimis viris examinatus, iusto iudicio repudiat. Quem licet ego nec legero, nec viderim, quoddam tamen ex eo excerptum, eodem genitore vestro mittente, suscepimus. Praecipiens et monens [Forte, praecipiebat et monebat] memoratus Deo charus Caesar, ut ad repellenda et improbanda ejusdem Claudii, quae in eodem excerpto perversissima continebantur, dicta, et in blasphemiam vituperationemque sanctae Dei Ecclesiae irreverentem